

חקת

1. פתיחה לכניסה לארץ¹

עד כאן היה בירור הסיכוכים הפנימיים שבדרך, בפרשיות "בהעלותך-שלח-קורח", ומכאן ואילך מופיעים סיכוכי ההתנגשויות עם הגויים בדרך לארץ-ישראל. ב"שמות-ויקרא", אשר ענינם סידור הקביעות הכלל-ישראלית, נמצאת פרשת יום-הכיפורים, יום הכפרה הכללי. לעומת זה, ב"ספר הדרך", בסיום חלקו הראשון, וכפתיחה לענין הכניסה לארץ, נמצאת פרשה של טהרת הפרט.² פרשה זו, חוקה היא, "זאת חקת התורה"³, כמובן של דבר חיוני והכרחי, כדי להכשיר את הפרטים לכניסה לארץ.

2. טהרת הכלל וטהרת הפרט

השכינה שורה בכלל-ישראל, אמנם הקדושה הכלל-ישראלית צריכה להיות מופרת אצל כל אחד ואחד⁴, אבל ישנם מצבים מסוככים בהם יהודי פלוני זקוק לטיפול אישי מיוחד כדי לאפשר הופעה אלוהית זו. טהרת הפרט נמשכת מטהרת הכלל, כפי שמבואר ב"אורות התשובה" שתשובת הפרט נמשכת מתשובת הכלל.⁵ התשובה כוללת את הצבור ואת היחידים, כדברי חז"ל במסכת עבודה זרה: "אם חטא יחיד, אומרים לו: כלך אצל יחיד [=דוד]; ואם חטאו צבור, אומרים להן: לנו אצל צבור [=מעשה העגל]"⁶. תשובת היחיד היא מתוך תשובת הצבור.

דבר זה ניכר בארכיטקטורה של בית-המקדש. בית-המקדש נבנה על-ידי שלמה, וסדר בנינו נקבע על-ידי שמואל. בעת נדודי דוד, "וילך הוא ושמואל וישבו בניות... ברמה"⁷ — "יושבין ברמה ועוסקין בניו של עולם"⁸. בתכנית בית-המקדש שנקרא נוי של עולם⁹. התכנית נמשכת ממקור הנבואה, כשם שהמלכות עצמה נמשכת ממקור הנבואה. לא המלכות קובעת את התורה, אלא המלכות נמשכת מן הנבואה¹⁰ והיא הכנה להשראת השכינה בישראל. הארכיטקטורה המדויקת של בית-המקדש מסודרת כך שהכהן המטפל בעבודת הפרה האדומה על ראש הר הזיתים יוכל לכוון מול פתחו של היכל¹¹. הטיפול בטיהור הפרטי נעשה לפני ד' מול הר הבית, מול קודש הקדשים, מקור הקדושה האלוהית של כלל-ישראל. הטיהור האישי מכוון לטיהור הכלל-ישראלי והוא מתברר מתוך הקדושה הכלל-ישראלית¹².

3. פרה אדומה

פרה אדומה היא ענין מאוד נסתר שכתורה¹³. אמנם גם הדברים הגדולים שנראים נגלים, הם נסתרים. מתוך התגדלות והתרוממות בקדושת התורה, אפשר לזכות להבין את הנסתר, להבין את מעמקי הפסיכופיזיולוגיה, להבין מה קרה ללב, למח ולנפש של אדם שנגע בטומאת מת¹⁴. גם באדם וגם בבהמה יש חיוניות. "ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש"¹⁵, "ויהי האדם לנפש חיה"¹⁶. כמובן, יש הבחנה ביניהם¹⁷,

אבל מכל-מקום כל דבר שחי, יש בו כח אלוהי. המדע לא הצליח לרדת לסוד החיים¹⁸.

ולכן בשעה שרבי יוחנן היה רואה נמלה, היה מזדעזע¹⁹, מפני העובדה הזאת של חיוניות בעל-החיים²⁰. בעל-חיים יש לו כח החלטה לפנות לכאן ולכאן כדי להגן על קיומו, יש לו שכל ורצון. החיוניות הזאת, שהיא התגלות ד' אלהים חיים ומלך עולם²¹, נמצאת גם-כן בבהמה. לכן היה רבי יוחנן מזדעזע. אם-כן יש צד משותף מסוים בין האדם לבעל-החיים, בחיוניות שמופיעה בהם ממקור החיים²². ויש להתרגל לעובדה מדעית מציאותית זו. אם אדם נפגש עם שלילת חיוניות, עם נטילת נשמה — כלשון הגמרא ב"שבת"²³ — ועם טומאה, אז יש צורך שיפגש עם בעל-חיים, אשר קודם לאדם²⁴, שיפגש עם הקדושה האלוהית שמתגלה בפלא החיים של בעלי-החיים. כמובן, ישנם כל מיני בהמות, שלכל אחת מהן גוון חיצוני שונה.

4. סימני טהרה של דגים

למשל, לדגים יש שני סימני טהרה, ובמסכת חולין מופיעה ידיעה זואולוגית: "כל שיש לו קשקשת — יש לו סנפיר. ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת"²⁵. אם-כן, מדוע יש צורך בשני סימנים²⁶? בגמרא מובא על כך תירוץ משונה לכאורה: "גדיל תורה ויאדיר"^{27, 25}. אם מחבר ספר היה מרבה בספרו דברים מיותרים כדי להגדיל את החיבור, בודאי היו מתבטאים כנגדו בחריפות! אלא, ב"אגרות"²⁸ מופיע בירור המושג של סימן²⁹. יש סימן חיצוני, שמטרתו לשמש כסימן היכר, אבל אין לו שום שייכות עם התוכן, כגון: פתקאות על בקבוקים. ויש סימן שמגלה את עצם הדברים, הוא קשור עם גוף הדבר ועל ידו יש אפשרות להכיר את הדבר בפנימיות³⁰. אלה הם סימנים של בורא עולם, כביטוי חז"ל "בורא עולם יודע"³¹. חיוניות הטהרה מתגלה בעצם המבנה שלהם, בסטרוקטורה הפסיכופיזיולוגית שלהם. נקיות הטהרה מתגלה בסנפירים, בקשקשת, בהפרסת הפרסה. אם זה היה סתם סימן חיצוני, זה היה מיותר, אבל פה החיצוניות היא גילוי של הפנימיות, המופיעה בכל קשקשת וקשקשת. זהו ה"גדיל תורה ויאדיר", של התגלות גדלות התורה, מתוך ש"היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם"³².

כמ־כֵן, ישנם כל מיני גוונים אצל בעל־חיים, אצל פרות, וגוונים אלה הם גילויים שונים של מקור החיים, בין אם הם ידועים לנו בין אם אינם ידועים³⁴. כשם שאצל בני אדם ישנם כל מיני גוונים. והנה פה צריך להופיע דווקא גוון אדום³⁵.

וכן בעל־החיים צריך להיות בצורה שלמה. ערך בעל־חיים מופיע כשהוא שלם ובריא: "תמימה אשר אין בה מום, אשר לא עלה עליה על"³⁶.

6. הסתלקות מרים אהרן ומשה¹

בדרך לכניסה לארץ, אשר ענינה — של הארץ — הוא הופעת הקדושה שבטבע, מתמעטת ההנהגה הניסית, מה שמודגש על־ידי הסתלקות מרים ואהרן ולבסוף אף משה. הם מסתלקים לפי סדר מדרגותיהם: קודם־כל מרים, אחר־כך אהרן הגדול ממנה ולבסוף משה.

מרים סייעה למשה רבינו בצד הגשמי של הנהגת העם בסיפוק צרכיו. לכן במותה, התמעטה ההנהגה הניסית מצד זה ונסתלקה בארה של מרים³⁷. אהרן סייע למשה רבינו בצד הרוחני של הנהגת העם, בעבודת הקודש, לכן במותו, התמעטה ההנהגה הניסית מצד זה והסתלקו ענני הכבוד³⁸.

7. הוצאת מים מן הסלע¹

בקריעת ים סוף נהפכו המים למוצק³⁹, לעומת זה בפרשתנו, בגלל סילוק בארה של מרים, — נהפך הסלע למים, מה שמגלה את הניסיות שבטבע⁴⁰. אבל גם זה נס, כמו שכתוב: "ההפכי הצור אגם מים, חלמיש למעינו מים"⁴¹.

גילוי אלוהי זה היה ראוי להופיע במדרגה הגבוהה ביותר שבכריאה שהיא הדיבור "וְדַבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלֶעַ"⁴², אבל משה הכה את הסלע⁴³.

8. עמלק¹

כל ענינו של עמלק⁴⁴ הוא קרי ומקרה⁴⁵, כלומר: כפירה בהופעת ד' שבטבע, כפירה בניסיות המתגלה בעם ישראל⁴⁶. ולכן כשראה שהסתלקו ענני הכבוד ונתמעטה ההנהגה הניסית, חשב עמלק שעזב ד' את ישראל ויצא למלחמה נגדם⁴⁴, ונפל.

9. שירה

לעומת השירה הגדולה אחרי קריעת ים סוף בכניסה למדבר, "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לד'⁹⁹", נפגשים לקראת סיום הדרך במדבר בשירה¹⁰⁰ שלא נזכרים בה שם ד' ושם משה רבינו¹⁰¹. שירת הבאר היא ביטוי בצורה שירית חיצונית למאורעות עם הגויים ומקומותיהם. היא שירה על המאורעות הפוליטיים והממלכתיים שלנו בדרך. על־כל־פנים כל המהלכים האלה שלנו עם אומות־העולם, שייכים לסיום עניני המדבר והתקרבותנו אל המקום אשר בחר ד'. לכן אף־על־פי שלא נזכרת בה בפירוש המלה "תורה" וענינה, נמצא אצל חז"ל שגם ביטוי השירה הזאת שייכים במידה מסוימת לענינה של תורה, לדוגמא: "וממתנה נחליאל"¹⁰² זו תורה¹⁰³. מתוך כל המאורעות האלה הולך ומתגלה אור תורה וישראל. כל המצבים האלה הם מדרגות של התגלות השראת השכינה בישראל. דרך כל הגלגולים הפוליטיים והארציים מופיע גילוי ענינים של ישראל, ואין הוא מנותק מבירור ערך אור התורה בישראל. לכן דרך כל סיבוכי המדבר הפנימיים והחיצוניים, הולך ומתגלה הערך הגדול של הנחלה לישראל, נחלת התורה ונחלת הארץ, וכך עכשיו דרך כל הסיבוכים, אנחנו מתקרבים יותר ויותר לגילוי אור תורה בישראל, בתוכנו ומתוכנו על כל מלוא רוחב ארצנו ועל כל כלל־ישראל, לאור חדש על ציון.

5

10